

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ فلسفه

فصلنامه علمی پژوهشی انجمن علمی تاریخ فلسفه

سال نهم، شماره اول، تابستان ۱۳۹۷ [پیاپی ۳۳]

مدیر مسئول: آیت‌الله سیدمحمد خامنه‌ای
سردبیر: دکتر حسین کلباسی اشتری
مدیر اجرایی: مهدی سلطانی
ویراستار فارسی: فاطمه محمد
صاحب امتیاز: انجمن علمی تاریخ فلسفه
ناشر: بنیاد حکمت اسلامی صدرا
مترجم انگلیسی: دکتر رؤیا خویی
ویراستار انگلیسی: دکتر علی‌نقی باقرشاهی
اعضای هیئت تحریریه:

حمیدرضا آیت‌اللهی، استاد فلسفه دانشگاه علامه طباطبایی
عبدالرزاق حسامی‌فر، دانشیار فلسفه دانشگاه بین‌المللی امام خمینی
نصرالله حکمت، استاد فلسفه دانشگاه شهید بهشتی
رضا داوری اردکانی، استاد فلسفه دانشگاه تهران
محمدتقی راشد محصل، استاد فرهنگ و زبانهای باستانی دانشگاه تهران
احد فرامرز قوام‌ملکی، استاد فلسفه دانشگاه تهران
حسین کلباسی اشتری، استاد فلسفه دانشگاه علامه طباطبایی
سیدمصطفی محقق داماد، استاد حقوق دانشگاه شهید بهشتی
فتح‌الله مجتبایی، استاد ادیان و عرفان دانشگاه تهران
کریم مجتهدی، استاد فلسفه دانشگاه تهران

نشانی: تهران، بزرگراه رسالت، روبروی مصلاي بزرگ تهران، مجتمع امام خمینی(ره)، ساختمان شماره ۱۲.

صندوق پستی: ۶۹۱۹ - ۱۵۸۷۵ تلفن: پیگیری مقالات: ۸۸۱۵۳۲۲۱ اشتراک و فروش: ۸۸۱۵۳۵۹۴

مرکز تدوین: ۸۸۱۵۳۴۹۴ نمایر: ۸۸۴۹۳۸۰۳

www.hop.mullasadra.org Email: SIPRIn@mullasadra.org

چاپخانه: نقره آبی

شاپا: ۲۰۰۸-۹۵۸۹

براساس ابلاغیه شماره ۳/۱۸/۵۴۷۳۳ مورخ ۹۲/۴/۱۹ کمیسیون نشریات علمی کشور، فصلنامه تاریخ فلسفه دارای درجه علمی پژوهشی است. این فصلنامه در پایگاه‌های: ISC, Philosopher's Index و noormags نمایه میشود.

راهنمای تدوین مقاله

۱. فصلنامه تاریخ فلسفه نخستین نشریه تاریخ فلسفه در ایران است و مقالاتی را منتشر خواهد کرد: به روش پژوهشی اصیل و بنیادی تألیف شده باشد و حاوی نظریه، نگرش انتقادی، تحلیل تطبیقی یا برداشتی بدیع باشد.
۲. مقالات باید در حوزه تاریخ فلسفه و علوم عقلی، مطالعات تطبیقی، ریشه‌شناسی مکاتب و آراء فلسفی، یا سایر موضوعات تخصصی تاریخ فلسفه باشد.
۳. فصلنامه تاریخ فلسفه از مقالات برگرفته از آثار پژوهشی و پایان‌نامه‌های تحصیلی، با رعایت استنادات و ضوابط علمی مقرر، استقبال میکند.
۴. مطالب منتشر شده در فصلنامه تاریخ فلسفه بیانگر نظر و عقیده نویسندگان است و از این بابت مسئولیتی متوجه نشریه نیست.
۵. مقالات برگردان از زبانهای غیر فارسی یا مقالاتی که در جایی دیگر منتشر شده باشند، یا همزمان به نشریه دیگری ارائه شده باشند، بطور کلی مورد بررسی قرار نخواهند گرفت.
۶. هیئت تحریریه فصلنامه در پذیرش، اصلاح و ویرایش مقالات آزاد است. همچنین ارسال مقاله به این فصلنامه بمنزله واگذاری حق تجدید چاپ مقالات منتشر شده به فصلنامه نیز هست و فصلنامه حق دارد چنانچه لازم باشد، نسبت به تجدید چاپ این مقالات بزبان فارسی یا هر زبان دیگری اقدام نماید.
۷. نویسندگان محترم باید مقالات خود را به آدرس الکترونیکی siprin@mullasadra.org ارسال کنند یا لوح فشرده حاوی فایل مقاله را به‌همراه نسخه مکتوب مقاله ارائه دهند. لازم است همراه مقاله، نامه‌ی مبنی بر درخواست بررسی و انتشار مقاله که حاوی اطلاعات دقیق: رتبه علمی، محل فعالیت، نشانیهای تماس (آدرس، تلفن، تلفن همراه، نمابر، ایمیل) و مختصری از سابقه فعالیت پژوهشی مؤلف ارائه شود.
۸. مقالاتی که به آدرس الکترونیک فصلنامه ارسال میشوند، در بخش «subject» پست الکترونیکی، عبارت «مربوط به فصلنامه تاریخ فلسفه» ذکر گردد.
۹. تمامی مقالات باید دارای عنوان، چکیده و واژگان کلیدی (به دو زبان فارسی و انگلیسی)، فصلبندی مناسب، نتیجه‌گیری و فهرست منابع باشد.
۱۰. حجم چکیده مقالات حداکثر ۱۵۰ کلمه و اصل مقالات حداکثر ۶۰۰۰ کلمه و در محیط word تایپ شده باشد.
۱۱. مقالات دریافتی بهیچوجه مسترد نخواهد شد.
۱۲. فرایند ارزیابی مقالات دریافتی بشرح ذیل خواهد بود:
ویراستار علمی ← دو نفر از اساتید متخصص درباره موضوع مقاله ← هیئت تحریریه ← سردبیر.
بدیهی است مقالاتی که در هر یک از مراحل فوق بتأیید نرسد، با ملاحظه سردبیر، از دستور کار خارج خواهد شد.
۱۳. پیگیری نتیجه ارزیابی مقالات بر عهده مؤلف (مؤلفان) است.

شیوه ارجاع دهی و ارائه مباحث فرعی تکمیلی:

- هرگونه مطلب توضیحی و تکمیلی که ارتباط مستقیمی با محور مقاله نداشته باشد، باید بصورت پی‌نوشت ارائه شود.
- ارجاعات در فصلنامه تاریخ فلسفه باید بصورت پی‌نوشت با ذکر «نام مؤلف، نام منبع مورد استفاده، شماره صفحه» ارائه شود.
- ذکر مشخصات کامل کتابشناسی منابع، در فهرست منابع ضروری است.
- منابع غیر فارسی به همان زبان اصلی باید قید شوند.

سخن سردبیر ۵

پیشینه ارسطویی و سینیوی مبادی الهیات تمثیلی توماس آکویناس

محمد مهدی گرجیان، مجتبی افشارپور ۷

تحلیل و بررسی تطبیقی سیلان هراکلیتوس، ثبات پارمنیدس و مثل افلاطون

رضا باذلی، مهدی منفرد ۳۳

کانت و تاریخ فلسفه: چشم اندازها و نکته‌ها

مسعود امید ۵۷

جهان‌شناسی محمد بن زکریای رازی

ایرج نیک‌سرشت، رسول جعفریان، عبدالله فرهی ۸۱

نسبت ایزدان و انسان در اندیشه یونانی

عبدالرسول حسنی فر، سجاد چیت فروش ۱۰۳

گونه‌شناسی عقلانیت دو حکیم رازی (تلاقی «عقلگرایی خودبنیاد»

زکریای رازی با «عقلانیت و حیانی» ابوحاتم رازی)

مهدی گنجور ۱۱۹

تحلیل مبانی فلسفی انسان‌شناسی در فلسفه مصر باستان

محمد حسین مدد الهی، حسین زمانیها ۱۵۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بازخوانی و بازاندیشی مختصات دینی و فرهنگی ایرانیان در ادوار تمدنی پیشین، بمنظور نشان دادن ظرفیتهای ناشناخته فکری و عقلی این عرصه، امری است که بتدریج ضرورت آن برای پژوهشگران حوزه فرهنگ - و در اینجا اهالی فلسفه - بیشتر نمود مییابد. قریب به چهار قرن است که شماری از مستشرقان اروپایی با صرف وقت فراوان - و ای بسا اشتیاقی فوقالعاده - به مطالعه تاریخ ایران و فرهنگ آن اهتمام ورزیده‌اند و ای بسا آثاری درخور ستایش نیز در معرفی پیشینه درخشان ادب و هنر و تاریخ و علم و اخلاق این سرزمین پدید آورده‌اند. این کوششها فی‌نفسه ستودنی است و چه بسا زوایایی را به خود ما ایرانیان نشان داده و میدهد که مع‌الأسف قرن‌ها از نظر دور مانده و ارزش آن مغفول واقع شده است. بحث درباره نتایج این پژوهشها و مقاصد و اهداف آنها مجال مستقلى را میطلبد؛ البته که امروز به سنجش دقیق این آثار و مآثر باید توجهی ویژه داشت. اما همینقدر میتوان گفت نگاه شرق‌شناسان در این چهار یا دست‌کم دو قرن اخیر، مسبوق به پیش‌فرضهایی بوده و هست که مانع شناخت آنان از حقیقت فرهنگ شرقی و ایرانی آنچنان که بوده است گردیده و گویی بمانند حجابی ضخیم بر دیدگان شرق‌شناسی عمل کرده و برغم دستاوردهایی درخور تقدیر، آنان را از تقرب به جوهره فرهنگ ریشه‌دار و غنی ایران و ایرانی محروم ساخته است. البته نمیتوان انکار کرد که معدودی از ایشان همانند اسلام‌شناس فقید فرانسوی، هانری کربن، با خودآگاهی نسبت به این آفت شرق‌شناسی تمام همت خود را مصروف رهایی از پیش‌فرضها - و بعضاً قصور در فهم یا سیاست‌بازیها- ی شرق‌شناسان کرده و حتی از اینکه او را مشرق‌بنامند تبری جسته و در عوض خود را با افتخار زائر شرق خوانده است. براستی آفت بزرگ شرق‌شناسی چیست که امثال کربن از آن بیزارى جسته‌اند و سنت دراز دامن و پیکر احتمالاً پر هیبت آن را به چالش میکشد؟

۵

در قرن گذشته میلادی کتاب جنجالی ادوارد سعید در نشان دادن باطن شرق‌شناسی و اهداف و مقاصد سیاسی و بعضاً استعماری آن، واکنش‌های بسیاری را برانگیخت و این پرسش مهم را مقابل دیدگان نخبگان و دانش‌پژوهان قرار داد که چگونه غرب میتواند از عرصه‌ی بظاهر علمی و آکادمیک، اینچنین سوء استفاده کرده و برای تحصیل منافع خود تا این حد و اندازه، قدرت تکنیکی و سیاسی خویش را به ساحت علم تحمیل نماید؟ شرح ماجرای اندوهناک غلبه قدرت بر فضیلت و حقیقت و برآمدن سوفیسم و نیست‌انگاری متأخر، بویژه در تجربه مدرن و مدرنیته به زبان گروهی از فیلسوفان و متفکران معاصر آمده است که تکرار آن ضرورت ندارد، لیکن لحاظ آن در مطالعه مجدد میراث مشرق زمین و آگاهی نسبت به تقدیر علم مدرن به گشایش افق‌هایی جدید مدد می‌رساند.

اکنون شرق‌شناسی - و از جمله آن ایران‌شناسی - باید ضمن خودآگاهی به مبادی و مقاصد شرق‌شناسی کلاسیک، در پی تأسیس دانشی متناسب با روح شرق و فرهنگ مشرقی باشد. در قلمرو تاریخ فلسفه و بمنظور احیای حکمت مشرقی ایرانی - که طرح آن دست‌کم هزارسال پیش بدست شیخ الرئیس پی افکنده شده و سپس بدست شیخ اشراق به حکمت خسروانی پیوند زده شد - ابتدا لازم است اسطوره یونان و تجربه یگانه و بی‌همتای آن که بر زبان عده‌ی از مورخان غربی فلسفه جاری است و دیگران نیز بی‌تأمل و توقف آن را بمانند مشهورات تکرار میکنند، مورد نقد جدی قرار گرفته و سهم مشرق زمین در خرد و خردباوری و اقبال به حکمت اصیل، وحیانی و آسمانی مورد بازخوانی قرار گیرد تا روشن شود که پایه‌گذار حکمت نه یونان و یونانیان، بلکه حاملان وحی الهی و مخاطبان شرقی و مشرقی آن بوده‌اند.

به حکم خرد و سرشت سلیم آدمیان، اساس عالم تکوین بر انتخاب طریق کمال و ایصال کائنات به غایات مخصوص خودشان قرار گرفته و این هدفمندی عالم را همه صاحبان خرد درمی‌یابند. از لوازم تصدیق این معنا، تصدیق رسولان و سفیرانی است که با ابلاغ کلام الهی، راه و طریق درست و نزدیکترین آنها به مقصد را به بشر می‌آموزند و او را در این طی طریق مدد می‌رسانند. بدین نحو باور نادرست انحصار فلسفه به یونان و اخلاف غربی آن مورد تردید جدی قرار گرفته، تمهید و ترغیب به گشایش راه را برمی‌انگیزاند و راه برای بازاندیشی درباره منشأ راستین حکمت و خردمحوری هموار می‌سازد. این آغاز مشرقی با تمامیت و پایان فلسفه غربی پیوندی تاریخی و گریزناپذیر دارد.

سردبیر

